

INHOUDELIJKE VERGLIJKING GEZONDE SCHOOL-ACTIVITEITEN DOORLOPENDE LEERLIJN THEMA RELATIES & SEKSUALITEIT VOOR HET BASISONDERWIJS

Deze vergelijking toont verschillen en overeenkomsten tussen erkende lesmethodes met een doorlopende leerlijn voor het basisonderwijs op het thema Relaties en Seksualiteit. De leerdoelen van de lesmethoden zijn vergeleken met het [Leerplankader Relaties en seksualiteit](#) van het SLO ([meer informatie](#)). Het doel van deze vergelijking is om scholen en Gezonde School-adviseurs te informeren en te helpen bij het maken van een keuze passend bij de visie en het profiel van de school. Benieuwd naar het volledige erkend lesaanbod kijk dan op [Gezondeschool.nl](#)

	Kriebels in je buik	Wonderlijk gemaakt
Eigenaar 	Rutgers	 Driestar educatief
Website 	www.kriebelsinjebuik.nl	www.wonderlijkgemaakt.nl
Erkenningsniveau ★★★★★ 	Goed onderbouwd **	Goed beschreven *
Doelgroep 	Kinderen van groep 1 tot en met 8 van het primair onderwijs (alle denominaties, openbaar en bijzonder onderwijs).	Kinderen van groep 1 tot en met 8 van het primair onderwijs. Met de benadering van relationele en seksuele vorming vanuit waarden en christelijke principes vindt de methode met name aansluiting bij christelijke basisscholen.
Doorlopende leerlijn 	Groep 1 t/m 8	Groep 1 t/m 8

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Groep 1/2

Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld

Lichamelijke ontwikkeling

Lichaamsdelen beschrijven, inclusief geslachtsdelen.

Hoe zien wij eruit (groep 1)

- De leerlingen kennen hun eigen lichaam.

In je blootje (groep 1)

- De leerlingen weten dat er verschillende regels zijn rondom bloot zijn en privé.

Jongens en meisjes (groep 2)

- De leerlingen worden zich bewust van overeenkomsten en verschillen tussen meisjes en jongens.

Groep 1 les 1. *We zijn allemaal anders*

- Wij kunnen verschillen en overeenkomsten tussen jongens en meisjes benoemen.

Groep 2 les 3. *Je lichaam schoonhouden*

- Wij leren dat het van belang is om ons eigen lichaam goed schoon te houden, ook onze geslachtsdelen.

Verschillen en overeenkomsten beschrijven tussen jongens en meisjes, inclusief geslachtsdelen.

Hoe zien wij eruit (groep 1)

- De leerlingen krijgen inzicht in de overeenkomsten en verschillen in lichaamskenmerken.

Jongens en meisjes (groep 2)

- De leerlingen worden zich bewust van overeenkomsten en verschillen tussen meisjes en jongens.

Groep 1 les 1. *We zijn allemaal anders*

- Wij kunnen verschillen en overeenkomsten tussen jongens en meisjes benoemen.

Verschillen beschrijven in de lichamelijke ontwikkeling van mensen.

Jongens en meisjes (groep 2)

- De leerlingen worden zich bewust van overeenkomsten en verschillen tussen meisjes en jongens.

Groep 1 les 1. *We zijn allemaal anders*

- Wij kunnen verschillen en overeenkomsten tussen jongens en meisjes benoemen.
- Wij kunnen respectvol omgaan met verschillen.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld (vervolg)

Zelfbeeld

Beschrijven dat ik een jongen/meisje ben.

Hoe zien wij eruit? (groep 1)

- De leerlingen kennen hun eigen lichaam.

Groep 1 les 1. *We zijn allemaal anders*

- Wij kunnen verschillen en overeenkomsten tussen jongens en meisjes benoemen.

Beschrijven dat iedereen uniek is en dat ik trots mag zijn op mezelf.

Hoe zien wij eruit (groep 1)

- De leerlingen leren dat ieder lichaam uniek en speciaal is.
- De leerlingen zijn zich ervan bewust dat ze een individu zijn.

Groep 1 les 1. *We zijn allemaal anders*

- Wij weten dat God ons wonderlijk geschapen heeft als jongens en meisjes.

Groep 1 les 2. *Zwangerschap en geboorte*

- Wij leren dat we een plek hebben in hun eigen gezin; daar mogen we onszelf zijn.

Onderlinge verschillen tussen mensen respecteren.

Hoe zien wij eruit (groep 1)

- De leerlingen respecteren onderlinge verschillen tussen mensen

Groep 1 les 1. *We zijn allemaal anders*

- Wij kunnen respectvol omgaan met verschillen.
- Wij kunnen een ander een compliment geven.

Groep 2 les 1. *Basisgevoelens*

- Wij weten dat niet iedereen dezelfde dingen voelt bij dezelfde situaties.

Beschrijven dat jongens en meisjes gelijkwaardig zijn.

Jongens en meisjes (groep 2)

- De leerlingen worden zich bewust van overeenkomsten en verschillen tussen meisjes en jongens.
- De leerlingen worden zich bewust van wat "typisch" meisjes- en jongensgedrag of dingen zijn.

Groep 1 les 1. *We zijn allemaal anders*

- Wij weten dat jongens en meisjes zich niet op een bepaalde manier hoeven te gedragen; ieder mag zichzelf zijn.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Intieme relaties

Soorten relaties

Verschillende soorten relaties beschrijven.

Bij ons thuis (groep 1)

- De leerlingen krijgen inzicht in verschillende gezinssamenstellingen.

Het bespreken van verschillende soorten relaties komt aan bod in groep 3 (les 2) en groep 4 (les 3).

Beschrijven dat relaties gemengd kunnen zijn qua cultuur en religie.

Het bespreken van gemengde relaties komt aan bod in groep 6 (Les Verliefd)

Het bespreken van gemengde relaties komt indirect ter sprake in groep 4 (les 2).

Relatievorming

De betekenis en het belang van vriendschap beschrijven.

Wij zijn vriendjes (groep 2)

- De leerlingen krijgen inzicht in wat vriendschap voor hen betekent.

Groep 2 les 2. Samen spelen

- Wij begrijpen dat het fijn is om vrienden te hebben.

Beschrijven dat je vrienden kunt zijn met iemand van het eigen en het andere geslacht.

Wij zijn vriendjes (groep 2)

- De leerlingen kunnen uitleggen hoe zij verschillen van hun vriendjes.

Groep 2 les 2. Samen spelen

- Wij begrijpen dat het fijn is om vrienden te hebben.

Vriendschappen aangaan en onderhouden.

Ik vind jou lief (groep 1)

- De leerlingen leren verschillende manieren kennen om gevoelens van liefde en affectie uit te drukken.
- De leerlingen weten welke manieren er zijn om iemand te laten merken dat je ze aardig of lief vindt.

Wij zijn vriendjes (groep 2)

- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven hoe zij laten zien dat zij iemand lief of aardig vinden.

Groep 2 les 2. Samen spelen

- Wij leren dat regels helpen om fijn samen te spelen.
- Wij leren naar elkaar te luisteren bij het spelen.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Voortplanting, gezinsvorming en anticonceptie

Voorplanting en
gezinsvorming

Beschrijven hoe
een baby in de buik
komt en in de buik
groeit en hoe een
baby wordt geboren.

Verschillende
gezinssamenstel-
lingen beschrijven.

Hoe worden kindjes geboren? (groep 2)

- De leerlingen weten hoe een baby in de buik komt, in de buik groeit, wordt geboren en eruit-ziet.

Bij ons thuis (groep 1)

- De leerlingen krijgen inzicht in verschillende gezinssamenstellingen.

Groep 1 les 2. *Zwangerschap en geboorte*

- Wij leren ons verwonderen over de groei van een baby in de buik van een moeder.

*Het bespreken van verschillende gezinssamenstel-
lingen komt aan bod in groep 3 (les 2) en groep 4
(les 3).*

Seksualiteit

Seksualiteit

Verschillende
manieren benoemen
om uiting te geven
aan affectie en
liefde.

Ik vind jou lief (groep 1)

- De leerlingen leren verschillende manieren kennen om gevoelens van liefde en affectie uit te drukken.
- De leerlingen weten welke manieren er zijn om iemand te laten merken dat je ze aardig of lief vindt.

Wij zijn vriendjes (groep 2)

- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven hoe zij laten zien dat zij iemand lief of aardig vinden.

Groep 1 les 3. *Knuffelen en privé*

- Wij kennen verschillende manieren van aanraken en knuffelen.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn

Beschrijven dat ik onprettige aanrakingen mag weigeren.

Beschrijven dat iedereen eigen wensen en grenzen heeft.

Jouw grenzen (groep 2)

- De leerlingen weten dat ze altijd 'nee' mogen zeggen als ze iets niet prettig vinden.
- De leerlingen laten zien dat zij in verschillende situaties met stem en lichaam 'nee' kunnen zeggen als zij iets niet fijn vinden.

Prettige en onprettige aanrakingen (groep 2)

- Leerlingen begrijpen het belang van het respecteren van wensen en grenzen rondom aanraking.
- Leerlingen leren hoe zij kunnen vragen of iemand aangeraakt wil worden.
- Leerlingen leren dat zij stoppen met gedrag als iemand aangeeft dat dit niet fijn is.
- Leerlingen leggen uit dat verschillende personen verschillende aanrakingen prettig of onprettig kunnen vinden.

Jouw grenzen (groep 2)

- De leerlingen herkennen wanneer iemand iets niet prettig vindt.
- De leerlingen weten dat zij in staat zijn te stoppen als iemand 'nee' tegen hen zegt (met woorden of non-verbaal).

Groep 1 les 3. Knuffelen en privé

- Wij kunnen fijne en boze aanrakingen benoemen.
- Wij kunnen stop zeggen als er iets gebeurt dat we niet fijn vinden.

Groep 2 les 4. Nee zeggen

- Wij kunnen onze eigen grenzen aangeven: dat wil ik niet.

Groep 2 les 1. Basisgevoelens

- Wij weten dat niet iedereen dezelfde dingen voelt bij dezelfde situaties.

Groep 2 les 2. Samen spelen

- Wij kunnen stop zeggen als er iets gebeurt dat we niet fijn vinden.
- Wij leren naar elkaar te luisteren bij het spelen.

Groep 2 les 4. Nee zeggen

- Wij respecteren de grenzen van de ander en van onszelf.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn (vervolg)

Beschrijven dat er verschillende regels zijn rondom bloot zijn en het aanraken van geslachtsdelen en dat deze per situatie kunnen verschillen.

Situaties benoemen waarin sprake kan zijn van niet plus gevoelens.

Voelt dit fijn of niet? (groep 1)

- De leerlingen begrijpen normen rondom bloot zijn.
- De leerlingen leren dat hun lichaam van hen is.

Jouw grenzen (groep 2)

- De leerlingen weten dat niemand hun piemel of vulva mag aanraken (behalve soms de dokter, ouders of verzorgers als verzorging nodig is).

Voelt dit fijn of niet? (groep 1)

- De leerlingen leren dat hun lichaam van hen is.
- De leerlingen kennen het gevoel van verschillende sensaties op de huid;
- De leerlingen weten welke aanrakingen fijn voelen en welke niet
- De leerlingen weten 2 lichaamsdelen die fijn voelen om aan te raken (het gaat hierbij niet om de geslachtsdelen);

Prettige en onprettige aanrakingen (groep 2)

- Leerlingen kennen positieve en negatieve gevoelens bij aanrakingen.
- Leerlingen kunnen aangeven wanneer een aanraking niet prettig voelt.

Groep 1 les 3. Knuffelen en privé

- Wij zijn ons ervan bewust dat ons blote lichaam privé is.

Groep 1 les 3. Knuffelen en privé

- Wij kunnen fijne en boze aanrakingen benoemen.

Groep 1 les 4. Niet meegaan met vreemden

- Wij leren dat we nooit met iemand mee moeten gaan zonder dat onze ouders hiervan op de hoogte zijn.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn (vervolg)

Situaties benoemen waarin sprake kan zijn van niet pluis gevoelens. (vervolg)

Beschrijven bij wie ik hulp kan vragen.

Jouw grenzen (groep 2)

- De leerlingen weten dat niemand hun piemel of vulva mag aanraken (behalve soms de dokter, ouders of verzorgers als verzorging nodig is).
- De leerlingen weten dat als zij iets meemaken wat niet fijn voelt, dit nooit hun schuld is.

Jouw grenzen (groep 2)

- De leerlingen weten dat ze om hulp mogen vragen als ze een niet-fijn gevoel hebben.
- De leerlingen kunnen minstens twee personen benoemen bij wie ze terechtkunnen in situaties van seksuele grensoverschrijding en hebben vertrouwen dat er volwassenen zijn die hen kunnen helpen als ze hiermee te maken krijgen.

Groep 1 les 4. Niet meegaan met vreemden

- Wij leren dat we nooit met iemand mee moeten gaan zonder dat onze ouders hiervan op de hoogte zijn.

Groep 2 les 4. Nee zeggen

- Wij begrijpen dat het goed is om eerlijk nare dingen te vertellen en om hulp te vragen.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Groep 3 t/m 6

Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld

Lichamelijke ontwikkeling

De namen en functies beschrijven van de geslachtsdelen van mannen en vrouwen.

De geslachtsdelen (groep 6)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat de belangrijkste lichamelijke verschillen zijn tussen meiden en jongens.
- De leerlingen kunnen de belangrijkste geslachtskenmerken en de functies ervan uitleggen.
- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven van een afspraak over gepast woordgebruik.
- De leerlingen kunnen de geslachtsdelen bij de naam benoemen

Groep 6 les 1. *We zijn allemaal anders*

- Wij kunnen de juiste namen voor geslachtsdelen van mannen en vrouwen benoemen.

Lichamelijke verschillen tussen jongens en meisjes beschrijven en de veranderingen die plaatsvinden tijdens de puberteit.

Ik ben ik! (groep 3)

- De leerlingen weten dat ieders lichaam en uiterlijk uniek en bijzonder is.

De geslachtsdelen (groep 6)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat de belangrijkste lichamelijke verschillen zijn tussen meiden en jongens.

Veranderingen in de puberteit komen aan bod bij groep 7&8

Groep 6 les 1. *We zijn allemaal anders*

- Wij kennen de biologische verschillen tussen jongens en meisjes.

Veranderingen in de puberteit komen aan bod in groep 7

Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld (vervolg)

Zelfbeeld

Beschrijven dat beelden van mensen in de media vaak niet overeenkomen met de alledaagse werkelijkheid.

Wat zie je in de media, is dat echt of nep? (groep 4)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat beelden in (online) media bewerkt kunnen zijn en dat mensen er in het echt anders uit kunnen zien.
- De leerlingen begrijpen dat media bepaalde gebeurtenissen, lichamen, relaties en levensstijlen vaak mooier of anders voorstellen dan dat ze in werkelijkheid zijn.

Dit ben ik! (groep 5)

- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven van schoonheidsideaal-beelden in de media en weten van de mogelijke invloed ervan op hun eigen zelf- of lichaamsbeeld.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom beelden in de media vaak niet overeenkomen met de alledaagse werkelijkheid.

Wat zie je online? Echt, nep en alles daartussen (groep 5)

- De leerling begrijpt dat lichamen, relaties en seks in de media vaak onrealistisch worden weergegeven, en weet dat er nepbeelden rondgaan, zoals deepfakes of gemaakt door AI.
- De leerling kan uitleggen hoe (online) media-beelden een onrealistisch beeld van relaties kunnen laten zien.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld (vervolg)

Zelfbeeld
(vervolg)

Beschrijven dat
iedereen uniek is en
dat ik trots mag zijn
op mezelf.

Ik ben ik! (groep 3)

- De leerlingen leren positieve eigenschappen van elkaar te benoemen en elkaar te waarderen.
- De leerlingen krijgen handvatten om een positief lichaams- en zelfbeeld te ontwikkelen.
- De leerlingen krijgen handvatten om een positieve houding te ontwikkelen ten aanzien van anderen, ongeacht verschillen in uiterlijke kenmerken.
- De leerlingen weten dat ieders lichaam en uiterlijk uniek en bijzonder is.

Dit ben ik! (groep 5)

- De leerlingen kunnen een bijzondere eigenschap van zichzelf benoemen.
- De leerlingen kunnen een bijzondere eigenschap noemen van een klasgenootje.

Meisjes en jongens (groep 3)

- De leerlingen weten dat er verschillen zijn tussen beelden in de media van jongens en meisjes en die in de realiteit.
- De leerlingen leren dat meisjes en jongens gelijk zijn.
- De leerlingen leren over stereotypes van jongens en meisjes.

Dit ben ik! (groep 5)

- De leerlingen kunnen uitleggen waarom beelden in de media vaak niet overeenkomen met de alledaagse werkelijkheid.

Groep 3 les 1. Mijn lichaam is van mij

- Wij verwonderen ons over hun eigen lichaam.

Groep 4 les 1. Lichaamshouding

- Wij kunnen met onze lichaamshouding onze waardigheid als schepsel van God laten zien (zelfverzekerde houding).

Groep 5 les 1. Wonder van geboorte

- Wij verwonderen ons erover dat we als schepsel vanaf het allereerste begin door God gekend zijn en dat geeft ons waardigheid.

Groep 6 les 1. Wonder van geboorte

- Wij leren ons te verwonderen over hoe God man en vrouw uniek geschapen heeft.

Groep 3 les 1. Mijn lichaam is van mij

- Wij weten dat bij verschillende culturen ook verschillen in kleding passen.

Sekse gerelateerde
rolpatronen
beschrijven (ook in
de media).

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld (vervolg)

Zelfbeeld
(vervolg)

Beschrijven dat
jongens en meisjes
gelijke rechten
hebben.

Meisjes en jongens (groep 3)

- De leerlingen leren dat meisjes en jongens gelijk zijn.

Groep 6 les 3. Respect voor elkaar

- Wij oefenen met een respectvolle omgang in houding en taalgebruik.

Intieme relaties

Soorten relaties

Uitleggen wat
de begrippen
vriendschap,
verliefdheid en
verkering inhouden.

Wie vind ik speciaal (groep 4)

- De leerlingen kunnen vertellen welke relaties voor hen belangrijk of bijzonder zijn.

Ik ben verliefd (groep 4)

- De leerlingen leren eventuele gevoelens van verliefdheid bij zichzelf te herkennen.

Zullen we vrienden zijn? (groep 5)

- De leerlingen weten dat er verschillende manieren zijn om een vriendschap te onderhouden.

Verliefd (groep 6)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van hoe verliefd zijn leuk en soms ook lastig kan zijn.
- De leerlingen weten hoe ze op verschillende manieren gevoelens van verliefdheid kenbaar kunnen maken aan anderen.

Groep 4 les 2. Vriendschap

- Wij kennen de cirkels van vriendschap en welke omgangsvormen daarbij passend zijn.

Groep 5 les 2. Verliefdheid en verkering

- Wij weten wat verliefdheid en verkering inhouden, verschillend per levensfase.

Groep 6 les 2. Vriendschap en meer

- Wij zien het belang van vriendschap en het onderhouden van vriendschap.
- Wij weten dat verkering en verloving als voorbereidingstijd op het huwelijk zijn.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Intieme relaties (vervolg)

Soorten relaties (vervolg)

De begrippen **trouwen, samenwonen, LAT en scheiden** beschrijven.

Verschillende soorten relaties (groep 6)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van verschillende soorten relaties en gezinsvormen.

Groep 6 les 2. *Vriendschap en meer*

- Wij weten dat verkering en verloving als voorbereidingstijd op het huwelijk zijn.

Groep 7 les 4. *Trouwen*

- Wij leren wat een huwelijk vol liefde en trouw inhoudt.
- Wij leren dat echtscheiding grote impact op kinderen kan hebben.

Beschrijven dat relaties kort of lang kunnen duren, dat je verschillende partners kunt hebben en kunt wisselen van partner.

Verschillende soorten relaties (groep 6)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van verschillende soorten relaties en gezinsvormen.
- De leerlingen kunnen uitleggen wat het recht op vrije partnerkeuze betekent.

In groep 7 komt het belang van liefde en trouw aan bod en tevens de impact van echtscheidingen op kinderen.

Relatievorming

Het verschil beschrijven tussen verliefdheid en iemand aardig of lief vinden.

Ik ben verliefd (groep 4)

- De leerlingen leren eventuele gevoelens van verliefdheid bij zichzelf te herkennen.

Verliefd (groep 6)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van hoe verliefd zijn leuk en soms ook lastig kan zijn.

Groep 5 les 2. *Verliefdheid en verkering*

- Wij weten wat verliefdheid en verkering inhouden, verschillend per levensfase.

Groep 6 les 2. *Vriendschap en meer*

- Wij herkennen verschillen tussen gevoelens van verliefdheid en vriendschap.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Intieme relaties (vervolg)

Relatievorming
(vervolg)

Beschrijven dat
je verliefd kunt
worden op iemand
van het eigen en/of
het andere geslacht
en dit respecteren.

Ik ben verliefd (groep 4)

- De leerlingen weten dat gevoelens van verliefdheid normaal zijn.

Verliefd (groep 6)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat iemand ook verliefd kan worden op iemand van hetzelfde geslacht, met een ander geloof of uit een andere cultuur.

Verschillende soorten relaties (groep 6)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van verschillende soorten relaties en gezinsvormen.
- De leerlingen kunnen uitleggen wat het recht op vrije partnerkeuze betekent.
- De leerlingen kunnen uitleggen dat er verschillende opvattingen, waarden en normen zijn rondom vrije partnerkeuze, verlovten, trouwen, kinderen krijgen, samenwonen, uithuwelijken en gearrangeerde huwelijken.

Groep 5 les 2. Verliefdheid en verkering

- Wij weten wat verliefdheid en verkering inhouden, verschillend per levensfase.
- Wij gaan respectvol om met elkaar, ook rondom het thema verliefdheid en verkering.

Groep 6 les 2. Vriendschap en meer

- Wij herkennen verschillen tussen gevoelens van verliefdheid en vriendschap.

Begrippen rondom seksuele diversiteit, hoe daar in de maatschappij en onder christenen verschillend over wordt gedacht en het belang van acceptatie en respect komt aan bod in groep 8 (les 3, diversiteit).

Beschrijven wat
belangrijk is in een
vriendschap.

Wie vind ik speciaal (groep 4)

- De leerlingen kunnen vertellen welke relaties voor hen belangrijk of bijzonder zijn.

Zullen we vrienden zijn? (groep 5)

- De leerlingen weten dat er verschillende manieren zijn om een vriendschap te onderhouden.

Groep 4 les 2. Vriendschap

- Wij weten dat het belangrijk is om vriendschappen te onderhouden.

Groep 6 les 2. Vriendschap en meer

- Wij zien het belang van vriendschap en het onderhouden van vriendschap.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Intieme relaties (vervolg)

Relatievorming
(vervolg)

Beschrijven wat
belangrijk is in
een vriendschap.
(vervolg)

- De leerlingen kunnen uitleggen wanneer het beter kan zijn om een vriendschap te beëindigen.

Gezocht: een vriend (groep 6)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat zij belangrijk vinden en welke voorwaarden zij hebben in een vriendschap.
- De leerlingen kunnen uitleggen wat het verschil is tussen offline en online vriendschap.
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe zij op een veilige manier omgaan met online vriendschap.

Eigen
verwachtingen
laten zien in een
vriendschap.

Zullen we vrienden zijn? (groep 5)

- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven van hoe ze contacten kunnen leggen als ze vrienden willen worden met iemand.
- De leerlingen weten dat er verschillende manieren zijn om een vriendschap te onderhouden.
- De leerlingen kunnen manieren uitleggen hoe je het kunt goedmaken als je ruzie hebt met een vriend.
- De leerlingen kunnen uitleggen wanneer het beter kan zijn om een vriendschap te beëindigen.
- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven van hoe je een vriendschap op een respectvolle manier kunt beëindigen.

Groep 4 les 2. Vriendschap

- Wij kennen de cirkels van vriendschap en welke omgangsvormen daarbij passend zijn.
- Wij leren dat we niet met iedereen vrienden kunnen zijn, maar wel respectvol met iedereen om horen te gaan.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Intieme relaties (vervolg)

Relatievorming
(vervolg)

Beschrijven wie voor mij belangrijke mensen zijn.

Vriendschappen aangaan, onderhouden en respectvol beëindigen.

Wie vind ik speciaal (groep 4)

- De leerlingen kunnen vertellen welke relaties voor hen belangrijk of bijzonder zijn.

De mensen om me heen (groep 5)

- De leerlingen kunnen uitleggen welke mensen voor hen belangrijk zijn in verschillende situaties (school, thuis, op sport, bij familie op bezoek etc.).

Zullen we vrienden zijn? (groep 5)

- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven van hoe ze contacten kunnen leggen als ze vrienden willen worden met iemand.
- De leerlingen weten dat er verschillende manieren zijn om een vriendschap te onderhouden.
- De leerlingen kunnen manieren uitleggen hoe je het kunt goedmaken als je ruzie hebt met een vriend.
- De leerlingen kunnen uitleggen wanneer het beter kan zijn om een vriendschap te beëindigen.
- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven van hoe je een vriendschap op een respectvolle manier kunt beëindigen.

Groep 4 les 3. Veiligheid thuis

- Wij weten dat een gezin van vader, moeder en kinderen meestal een veilige plaats is om op te groeien.

Groep 4 les 2. Vriendschap

- Wij kennen de cirkels van vriendschap en welke omgangsvormen daarbij passend zijn.
- Wij leren dat we niet met iedereen vrienden kunnen zijn, maar wel respectvol met iedereen om horen te gaan.

Groep 6 les 2. Vriendschap en meer

- Wij zien het belang van vriendschap en het onderhouden van vriendschap.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Voortplanting, gezinsvorming en anticonceptie

Voortplanting en
gezinsvorming

Globaal beschrijven hoe een zwangerschap ontstaat en verloopt.

Onderscheid maken tussen feiten en fabels over voortplanting.

Hoe ben jij geboren? (groep 3)

- De leerlingen weten hoe een baby in de buik van de moeder komt, hoe een baby groeit in de buik en hoe een baby geboren wordt.

Hoe ben ik geboren? (groep 4)

- De leerlingen krijgen inzicht in het verloop van de eigen geboorte.
- De leerlingen weten dat de geboorte van kinderen verschillend kan verlopen.

Het ontstaan en de geboorte van een baby (groep 6)

- De leerlingen kunnen uitleggen hoe een vrouw zwanger wordt (door piemel-in-vagina seks).
- De leerlingen kunnen oorzaken vertellen van hoe een vrouw niet zwanger raakt (zowel door keuze als biologie).
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe de zwangerschap en geboorte verlopen.

Het ontstaan en de geboorte van een baby (groep 6)

- De leerlingen kunnen uitleggen hoe een vrouw zwanger wordt (door piemel-in-vagina seks).
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe de zwangerschap en geboorte verlopen.

Groep 3 les 2. Geboren in een gezin

- Wij weten wat 'in verwachting zijn' betekent.
- Wij verwonderen ons over zwangerschap.

Groep 5 les 1. Wonder van geboorte

- Wij verwonderen ons erover dat we als schepsel vanaf het allereerste begin door God gekend zijn en dat geeft ons waardigheid.

Hoe een zwangerschap ontstaat en verloopt komt aan bod in groep 7 (les 6, Zwangerschap).

Groep 3 les 2. Geboren in een gezin

- Wij weten wat 'in verwachting zijn' betekent.
- Wij verwonderen ons over zwangerschap.

Groep 5 les 1. Wonder van geboorte

- Wij verwonderen ons erover dat we als schepsel vanaf het allereerste begin door God gekend zijn en dat geeft ons waardigheid.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Voortplanting, gezinsvorming en anticonceptie (vervolg)

Voortplanting en
gezinsvorming
(vervolg)

Beschrijven dat niet iedereen (meer) kinderen kan of wil krijgen.

Respecteren dat er verschillende gezins-samenstellingen zijn.

Het ontstaan en de geboorte van een baby (groep 6)

- De leerlingen kunnen oorzaken vertellen van hoe een vrouw niet zwanger raakt (zowel door keuze als biologie).

Mijn thuis. (Groep 3)

- De leerlingen kunnen verschillende gezinssamenstellingen omschrijven.
- De leerlingen weten dat mensen verliefd kunnen worden op iemand van het eigen gender, iemand met een andere cultuur of iemand met een ziekte of die (een) hulp(middel) nodig heeft.

Dat het niet vanzelfsprekend is dat iedereen kinderen krijgt komt aan bod in groep 7 (Les 6, Zwangerschap).

Groep 3 les 2. Geboren in een gezin

- Wij weten dat kinderen op verschillende manieren in een gezin komen; door geboorte, adoptie, pleegzorg of samenvoegen van gezinnen.

Groep 4 les 3. Veiligheid thuis

- Wij hebben respect voor verschillende soorten gezinnen en verschillende gewoonten.

Seksualiteit

Seksualiteit

Verschillende manieren van affectie en liefde beschrijven.

Ik vind het fijn met jou (groep 3)

- De leerlingen leren dat zij op verschillende manieren uiting kunnen geven aan gevoelens van liefde voor een ander.
- De leerlingen kunnen beschrijven hoe verschillende uitingen van liefde eruit kunnen zien bij anderen.

Wat zie je in de media, is dat echt of nep? (groep 4)

- De leerlingen kunnen overeenkomsten en verschillen benoemen in hoe mensen laten zien

Groep 3 les 3. Aanrakingen: ja- en nee-gevoel

- Wij kennen verschillende manieren van aanraken en weten dat er in verschillende culturen verschillende gewoonten zijn.

Groep 5 les 2 Verliefdheid en verkering

- Wij weten wat verliefdheid en verkering inhouden, verschillend per levensfase.
- Wij weten dat we niet altijd verliefd zijn, maar wel altijd geliefd door de mensen die van je houden en door God.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksualiteit
(vervolg)

Verschiede
manieren van
affectie en liefde
beschrijven.
(vervolg)

dat ze elkaar lief vinden in de echte wereld en in online media.

Verliefd (groep 6)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van hoe verliefd zijn leuk en soms ook lastig kan zijn.
- De leerlingen weten hoe ze op verschillende manieren gevoelens van verliefdheid kenbaar kunnen maken aan anderen.
- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven van hoe je je kunt gaan gedragen.

- Wij kunnen passende soorten aanrakingen bij verliefdheid en verkering benoemen.

Groep 6 les 2 Vriendschap en meer

- Wij herkennen verschillen tussen gevoelens van verliefdheid en vriendschap.
- Wij herkennen verschillende vormen van intimiteit.

Gevoelens van
verliefdheid (h)
erkennen bij mezelf
en bij anderen.

Verliefd (groep 6)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat iemand ook verliefd kan worden op iemand van hetzelfde geslacht, met een ander geloof of uit een andere cultuur.
- De leerlingen weten hoe ze op verschillende manieren gevoelens van verliefdheid kenbaar kunnen maken aan anderen
- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven van hoe je je kunt gaan gedragen als je iemand leuk vindt.

Groep 5 les 2 Verliefdheid en verkering

- Wij weten wat verliefdheid en verkering inhouden, verschillend per levensfase.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn

Ja, twijfel en nee-gevoelens herkennen en uitleggen.

Een ja-, nee-, of twijfelgevoel (groep 3)

- De leerlingen weten het verschil tussen een ja-, nee- en twijfelgevoel.
- De leerlingen weten dat ze moeten stoppen als iemand 'nee' zegt.
- De leerlingen weten dat als iemand iets niet wil, je iemand niet mag dwingen of overhalen en dat je dan moet stoppen.

Wat voel ik? (groep 4)

- De leerlingen begrijpen dat aanrakingen of situaties voor iedereen anders kunnen zijn.
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe ze kunnen zien of iemand iets fijn of niet fijn vindt.
- De leerlingen weten dat het niet altijd zichtbaar is of iemand iets prettig of onprettig vindt.

Wat voor gevoel krijg jij, als...? (groep 5)

- De leerlingen leren dat hun lichaam van hen is, dat anderen hen niet zonder toestemming mogen aanraken, en dat ze altijd mogen luisteren naar hun eigen gevoelens van ja, nee of twijfel.
- De leerlingen kunnen vertellen hoe het eruit ziet als een ander twijfelt of 'nee' zegt

Wensen en grenzen (groep 5)

- De leerlingen kunnen stoppen of een andere actie kiezen wanneer iemand laat zien dat diegene een grens heeft.

Groep 3 les 3. Aanrakingen: ja- en nee-gevoel

- Wij kennen het verschil tussen ja-gevoel en nee-gevoel.
- Wij kunnen ons eigen ja-gevoel en nee-gevoel herkennen.

Groep 4 les 3 Veiligheid thuis

- Wij kunnen eigen ja- en nee-gevoelens rondom veiligheid en bloot zijn verwoorden. Zo houden we het veilig voor onszelf en de ander.

Groep 5 les 4. Verdachte situaties

- Wij kunnen een ja-gevoel van een nee-gevoel onderscheiden en daarnaar handelen.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn
(vervolg)

Ja, twijfel en nee-gevoelens herkennen en uitleggen. (vervolg)

Op verschillende manieren nee-gevoelens (grenzen/ weigeren van onprettige aanrakingen) en ja-gevoelens (wensen) laten zien.

Hoe zeg ik ja of nee? (groep 6)

- De leerlingen kunnen laten zien dat zij ja-, nee- en twijfelgevoelens bij zichzelf kunnen herkennen.

Prettige en niet prettige aanrakingen (groep 3 les)

- De leerlingen benoemen twee eigen lichaamsdelen die zij prettig en niet prettig vinden om aan te raken.
- De leerlingen kunnen verschillende manieren van aanraken benoemen en aangeven welke zij prettig en onprettig vinden (bijv. aaien, wrijven, knijpen).

Een ja-, nee-, of twijfelgevoel (groep 3)

- De leerlingen kunnen op verschillende manieren uiting geven aan nee-gevoelens.
- De leerlingen weten het verschil tussen een ja-, nee- en twijfelgevoel.

Wat voel ik? (groep 4)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van aanrakingen of situaties die zij prettig of onprettig vinden.
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe ze kunnen zien of iemand iets fijn of niet fijn vindt.
- De leerlingen weten dat het niet altijd zichtbaar is of iemand iets prettig of onprettig vindt.

Groep 3 les 3. Aanrakingen: ja- en nee-gevoel

- Wij kunnen ons eigen ja-gevoel en nee-gevoel herkennen.
- Wij kunnen grenzen aangeven (stop en nee zeggen bij een nee-gevoel).

Groep 4 les 1. Lichaamshouding

- Wij kunnen met stem en houding onze gevoelens laten zien en we kunnen gevoelens bij anderen herkennen.

Groep 4 les 3. Veiligheid thuis

- Wij hebben respect voor eigen en andermans grenzen.

Groep 4 les 4. Stop zeggen

- Wij kunnen 'nee' of 'stop' zeggen als een grens wordt overschreden.
- Wij kunnen onze stem, houding en ogen gebruiken als we grenzen aangeven.

Groep 5 les 4. Verdachte situaties

- Wij kunnen een ja-gevoel van een nee-gevoel onderscheiden en daarnaar handelen.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn
(vervolg)

Op verschillende manieren nee-gevoelens (grenzen/ weigeren van onprettige aanrakingen) en ja-gevoelens (wensen) laten zien. (vervolg)

Wat voor gevoel krijg jij, als...? (groep 5)

- De leerlingen kunnen twee lichaamsdelen van zichzelf benoemen die zij prettig en niet prettig vinden om bij zichzelf aan te raken. Ook kunnen ze uitleggen waarom.
- Leerlingen weten hoe ze moeten reageren als een ander niet aangeraakt wil worden.

Wensen en grenzen (groep 5)

- De leerlingen kunnen hun eigen wensen en grenzen aangeven, ook wanneer dat lastig is.
- De leerlingen kunnen stoppen of een andere actie kiezen wanneer iemand laat zien dat diegene een grens heeft.

Hoe zeg ik ja of nee? (groep 6)

- De leerlingen kunnen uitleggen waarom het belangrijk is om de eigen wensen en grenzen te communiceren (zowel fysiek als online).

Wensen en grenzen van anderen respecteren.

Een ja-, nee-, of twijfelgevoel (groep 3)

- De leerlingen weten dat als iemand iets niet wil, je iemand niet mag dwingen of overhalen en dat je dan moet stoppen.
- De leerlingen weten het verschil tussen een ja-, nee- en twijfelgevoel.
- De leerlingen weten dat ze moeten stoppen als iemand 'nee' zegt.

Groep 4 les 3. Veiligheid thuis

- Wij hebben respect voor eigen en andermans grenzen.

Groep 4 les 4. Stop zeggen

- Wij kennen onze eigen grenzen en we kennen de grenzen van een ander.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn
(vervolg)

Wensen en grenzen
van anderen
respecteren.
(vervolg)

Wat voel ik? (groep 4)

- De leerlingen begrijpen dat aanrakingen of situaties voor iedereen anders kunnen zijn.
- De leerlingen weten dat het niet altijd zichtbaar is of iemand iets prettig of onprettig vindt.

Wat voor gevoel krijg jij, als...? (groep 5)

- De leerlingen kunnen vertellen hoe het eruit ziet als een ander twijfelt of 'nee' zegt.
- De leerlingen weten hoe je toestemming vraagt voordat zij iemand aanraken.
- Leerlingen weten hoe ze moeten reageren als een ander niet aangeraakt wil worden.

Wensen en grenzen (groep 5)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat een grens is en dat iedereen eigen grenzen heeft.
- De leerlingen kunnen hun eigen wensen en grenzen aangeven, ook wanneer dat lastig is.
- De leerlingen kunnen stoppen of een andere actie kiezen wanneer iemand laat zien dat diegene een grens heeft.

Hoe zeg ik ja of nee? (groep 6)

- De leerlingen weten dat als iemand iets niet wil, je iemand niet mag dwingen of overhalen en je moet stoppen.

Wat mag wel en wat mag niet! (groep 6)

- De leerlingen begrijpen wat toestemming bete-

Groep 5 les 3. Goede en foute plaatjes

- Wij kunnen benoemen waarom het belangrijk is om zelfbeheersing en respect te hebben bij het kijken, maken en delen van afbeeldingen.

Groep 6 les 3. Respect voor elkaar

- Wij gaan respectvol met elkaar om, zowel offline als online.
- Wij oefenen met een respectvolle omgang in houding en taalgebruik.

Groep 6 les 4. Hulp invoeren

- Wij oefenen met een houding van hulpvaardigheid richting anderen, wanneer wij kunnen helpen.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn
(vervolg)

Wensen en grenzen
van anderen
respecteren.
(vervolg)

kent en waarom dit belangrijk is.

- De leerlingen kunnen uitleggen wat seksueel grensoverschrijdend gedrag is, zowel fysiek als online.
- De leerlingen begrijpen wat toestemming betekent en waarom dit belangrijk is.

Het onderscheid
tussen goede en
slechte geheimen
beschrijven.

Een ja-, nee-, of twijfelgevoel (groep 3)

- De leerlingen weten het verschil tussen een ja-, nee- en twijfelgevoel.
- De leerlingen weten dat ze om hulp mogen vragen en bij wie dat kan als iets niet oké voelt of wanneer ze grensoverschrijdend gedrag meemaken.

Wat voor gevoel krijg jij, als...? (groep 5)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat een leuk en een niet-leuk geheim is.

Om hulp vragen
bij niet-prettige
situaties en slechte
geheimen.

Een ja-, nee-, of twijfelgevoel (groep 3)

- De leerlingen weten dat ze om hulp mogen vragen en bij wie dat kan als iets niet oké voelt of wanneer ze grensoverschrijdend gedrag meemaken.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom het belangrijk is om met een volwassene te praten als ze iets naars meemaken.
- De leerlingen begrijpen dat het nooit hun schuld is als iemand over hun grenzen heen gaat en dat praten helpt.

Groep 3 les 4. Fijne en foute geheimen

- Wij herkennen fijne en foute geheimen.

Groep 5 les 4 Verdachte situaties

- Wij kunnen een ja-gevoel van een nee-gevoel onderscheiden en daarnaar handelen.

Groep 3 les 4. Fijne en foute geheimen

- Wij weten dat een fout geheim geen geheim moet blijven; een fout geheim moeten we vertellen.
- Wij oefenen om foute geheimen te vertellen en hulp te vragen als dat nodig is.

Groep 4 les 4. Stop zeggen

- Wij kunnen 'nee' of 'stop' zeggen als een grens wordt overschreden.

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn
(vervolg)

Om hulp vragen
bij niet-prettige
situaties en slechte
geheimen. (vervolg)

Wat zie je in de media, is dat echt of nep? (groep 4)

- De leerlingen weten wat ze kunnen doen als ze online iets zien dat verwarrend, vervelend, onjuist of kwetsend is.

Wat voor gevoel krijg jij, als...? (groep 5)

- De leerlingen weten bij wie en hoe zij hulp kunnen vragen in onprettige situaties of bij niet-leuke geheimen.

Wat zie je online? Echt, nep en alles daartussen (groep 5)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat er (online) media beelden kunnen verschijnen die niet geschikt voor hen zijn, en weet wat je dan kunt doen.

Hoe zeg ik ja of nee? (groep 6)

- De leerlingen laten zien dat zij in staat zijn in te schatten welke situaties veilig of onveilig zijn.
- De leerlingen begrijpen dat het belangrijk is om hulp te vragen, zodat ongewenste aanrakingen of seksueel grensoverschrijdend gedrag kunnen stoppen.
- De leerlingen beschrijven stap voor stap wat je kunt doen in een onprettige situatie (weigeren, weglopen, hulp vragen, iemand in vertrouwen nemen).
- De leerlingen benoemen twee personen die zij in vertrouwen kunnen nemen in het geval van ongewenste aanrakingen en/of (online) seksueel grensoverschrijdend gedrag.

- Wij kunnen onze stem, houding en ogen gebruiken als we grenzen aangeven.

Groep 6 les 4. Hulp invoeren

- Wij weten hoe we om hulp kunnen vragen in probleemsituaties, voor onszelf of voor anderen.
- Wij weten welke professionele hulpverleners we om hulp kunnen vragen.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn (vervolg)

Om hulp vragen bij niet-prettige situaties en slechte geheimen. (vervolg)

Beschrijven dat er verschillende regels zijn rondom bloot, het aanraken van geslachtsdelen en privacy en deze regels erkennen.

Wat mag wel en wat mag niet! (groep 6)

- De leerlingen begrijpen dat volwassenen nooit seksuele handelingen met kinderen mogen doen.
- De leerlingen kunnen uitleggen welke situaties ongewenst en seksueel getint zijn.
- De leerlingen kunnen uitleggen wat seksueel grensoverschrijdend gedrag is, zowel fysiek als online

Prettige en niet prettige aanrakingen (groep 3)

- De leerlingen begrijpen in welke situaties het niet gepast is om de eigen geslachtsdelen aan te raken.
- De leerlingen begrijpen dat gezinnen verschillende afspraken en regels hebben over bloot zijn.
- De leerlingen begrijpen en accepteren dat ze zich niet hoeven te schamen voor hun lichaam.

Wat voor gevoel krijg jij, als...? (groep 5)

- De leerlingen begrijpen welke gevoelens je kunt ervaren rondom bloot zijn.
- De leerlingen weten wanneer aanraking van eigen geslachtsdelen wel of niet passend is.
- De leerlingen leren dat hun lichaam van hen is, dat anderen hen niet zonder toestemming mogen aanraken, en dat ze altijd mogen luisteren naar hun eigen gevoelens van ja, nee of twijfel.

Groep 3 les 1. *Mijn lichaam is van mij*

- Wij weten welke lichaamsdelen privé zijn en hoe we ons kunnen kleden.

Groep 4 les 3. *Veiligheid thuis*

- Wij kennen verschillende normen en (culturele) gewoontes rondom acceptabele kleding, bloot zijn en privacy.

Groep 5 les 3. *Goede en foute plaatjes*

- Wij kunnen benoemen waarom het belangrijk is om zelfbeheersing en respect te hebben bij het kijken, maken en delen van afbeeldingen.
- Wij kennen regels rond het maken en delen van foto's.

Groep 5 les 4. *Verdachte situaties*

- Wij kennen verdachte situatie in het echte leven en online.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Groep 7/8

Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld

Lichamelijke
ontwikkeling

De belangrijkste
lichamelijke
en emotionele
veranderingen
beschrijven die
plaatsvinden tijdens
de puberteit.

Meisjes in de puberteit (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen welke lichamelijke en emotionele veranderingen zich bij meiden voordoen in de puberteit.
- De leerlingen kunnen uitleggen dat het tempo en de vorm waarin veranderingen zich voordoen kunnen verschillen.
- Leerlingen kunnen uitleggen hoe de menstruatiecyclus verloopt en wat je als meisje kunt doen als je menstrueert.

Jongens in de puberteit (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen welke lichamelijke en emotionele veranderingen zich bij jongens voordoen in de puberteit.
- De leerlingen kunnen uitleggen dat het tempo en de vorm waarin veranderingen zich voordoen kunnen verschillen.
- Leerlingen kunnen uitleggen wat een zaadlozing is en wanneer meiden zwanger kunnen raken.

Puberteit (groep 8)

- De leerlingen kunnen vertellen welke lichamelijke en emotionele veranderingen zich bij kinderen voordoen in de puberteit.

Groep 7 les 1. Van jongen tot man

- Wij kennen de biologische veranderingen in de ontwikkeling van jongens.
- Wij zijn bekend met de woorden die horen bij de veranderingen in de puberteit.

Groep 7 les 2. Van meisje tot vrouw

- Wij kennen de biologische veranderingen in de ontwikkeling van meiden.
- Wij maken kennis met de menstruatiecyclus.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld (vervolg)

Lichamelijke
ontwikkeling

De belangrijkste...
(vervolg)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van de grote diversiteit in lichamelijke kenmerken en uiterlijke vormen.

Uitleggen dat er
grote diversiteit
kan zijn in het
groeiproces en
bij de vorming
van geslachts-
kenmerken.

Meisjes in de puberteit (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat het tempo en de vorm waarin veranderingen zich voordoen kunnen verschillen.

Jongens in de puberteit (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat het tempo en de vorm waarin veranderingen zich voordoen kunnen verschillen.

Puberteit (groep 8)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van de grote diversiteit in lichamelijke kenmerken en uiterlijke vormen.

Groep 7 les 1. Van jongen tot man

- Wij kennen de biologische veranderingen in de ontwikkeling van jongens.

Groep 7 les 2. Van meisje tot vrouw

- Wij kennen de biologische veranderingen in de ontwikkeling van meiden.

Beschrijven hoe
ik geslachtsdelen
hygiënisch kan
verzorgen o.a.
bij transpiratie,
menstruatie en
zaadlozing.

Meisjes in de puberteit (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen waarom persoonlijke hygiëne van belang is.

Jongens in de puberteit (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen waarom persoonlijke hygiëne van belang is.

Groep 7 les 1. Van jongen tot man

- Wij kennen de biologische veranderingen in de ontwikkeling van jongens.
- Wij ontwikkelen een positieve houding ten opzichte van ons veranderende lichaam.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld (vervolg)

Lichamelijke
ontwikkeling

Beschrijven hoe
ik geslachtsdelen
hygiënisch ...
(vervolg)

Puberteit (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen waarom persoonlijke hygiëne belangrijk is en kunnen daar zelf zorg voor dragen.

Groep 7 les 2. Van meisje tot vrouw

- Wij kennen de biologische veranderingen in de ontwikkeling van meiden.
- Wij ontwikkelen een positieve houding ten opzichte van ons veranderende lichaam.

Beschrijven in welke
culturen jongens- en
meisjesbesnijdenis
voorkomt en welke
functies en gevolgen
dat heeft.

Besnijdenis (groep 8) (tijdelijk offline, wordt
herzien)

- De leerlingen hebben inzicht in en kennen de betekenis van jongens- en meisjesbesnijdenis.

Groep 6 les 1. We zijn allemaal anders

(Er wordt beknopt ingegaan op jongens- en meisjesbesnijdenis).

Zelfbeeld

Positieve
lichamelijke
kenmerken van
mijzelf beschrijven.

Dit ben ik (groep 8)

- De leerlingen kunnen zichzelf presenteren met positieve eigenschappen en talenten.
- De leerlingen kunnen een aantal positieve lichamelijke kenmerken van zichzelf benoemen.
- De leerlingen kunnen een aantal positieve eigenschappen en/of talenten van zichzelf benoemen.
- De leerlingen kunnen elkaar positieve feedback geven.
- Leerlingen kunnen uitleggen dat iedereen uniek is en eigen talenten en eigenschappen heeft.

Groep 7 les 1. Van jongen tot man

- Wij oefenen in het respectvol en open spreken over lichaam en seksualiteit.
- Wij ontwikkelen een positieve houding ten opzichte van ons veranderende lichaam.

Groep 7 les 2. Van meisje tot vrouw

- Wij oefenen in het respectvol en open spreken over lichaam en seksualiteit.
- Wij ontwikkelen een positieve houding ten opzichte van ons veranderende lichaam.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld (vervolg)

Zelfbeeld (vervolg)

Beschrijven dat
lichamen uniek en
speciaal zijn.

Dit ben ik (groep 8)

- De leerlingen kunnen zichzelf presenteren met positieve eigenschappen en talenten.
- De leerlingen kunnen een aantal positieve lichamelijke kenmerken van zichzelf benoemen.
- De leerlingen kunnen een aantal positieve eigenschappen en/of talenten van zichzelf benoemen.
- De leerlingen kunnen elkaar positieve feedback geven.
- Leerlingen kunnen uitleggen dat iedereen uniek is en eigen talenten en eigenschappen heeft.

Wat zie jij in de media? (groep 8)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven hoe schoonheidsbeelden in de media niet altijd overeenkomen met de realiteit.
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe de schoonheidsidealen in de media hun eigen zelfbeeld kunnen beïnvloeden.
- De leerlingen kunnen de verschillen tussen schoonheidsidealen voor vrouwen en mannen uitleggen.
- Leerlingen kunnen uitleggen dat iedereen eigen schoonheidsidealen heeft.

Groep 7 les 1. *Van jongen tot man*

- Wij ontwikkelen een positieve houding ten opzichte van ons veranderende lichaam.

Groep 7 les 2. *Van meisje tot vrouw*

- Wij ontwikkelen een positieve houding ten opzichte van ons veranderende lichaam.

Groep 8 les 1.1. *Waarde van leven*

- Wij weten en ervaren dat we als schepsel waardevol zijn vanaf het allereerste begin.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld (vervolg)

Zelfbeeld (vervolg)

Beschrijven dat **ik respect heb voor mensen met lichamelijke beperking.**

Beschrijven dat **ideeën over lichaamsbeelden door de tijd heen veranderen en per cultuur kunnen verschillen.**

Vriendschap en verliefdheid (groep 7)

- De leerlingen weten dat je verliefd kunt worden op jongens, op meisjes, niet alleen op jongens of meisjes, iemand met een andere of dezelfde culturele/religieuze achtergrond, iemand met of zonder beperking, ziekte of hulpmiddel, en ze respecteren dat.

Mannen en vrouwen in de media (groep 7)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van waar beelden in de media (van mannen en vrouwen) niet overeenkomen met de realiteit.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom schoonheidsidealen niet realistisch zijn.

Groep 7 les 6. Zwangerschap, geboorte en gezin.

- Wij kunnen zowel de mooie kanten als verdrietige en moeilijke kanten van zwangerschap en geboorte benoemen.
- Wij beseffen dat ieder leven wonderlijk door God gemaakt is.

Intieme relaties

Soorten relaties

Verschillen **beschrijven tussen vriendschappelijke relaties en partnerrelaties.**

Vriendschap en verliefdheid (groep 7)

- De leerlingen kennen de begrippen vriendschap, verliefdheid, verkering en liefde.
- De leerlingen kunnen het verschil benoemen tussen vriendschap en verliefdheid.
- De leerlingen kennen het verschil tussen iemand aardig en lief vinden en verliefdheid.
- De leerlingen weten dat je verliefd kunt worden op iemand die niet verliefd is op jou.

Groep 7 les 3. Verliefdheid en verkering

- Wij begrijpen het verschil tussen gevoelens van vriendschap en verliefdheid.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Intieme relaties (vervolg)

Soorten relaties
(vervolg)

Verschillen
beschrijven tussen
vriendschappelijke
relaties en partner-
relaties. (vervolg)

- De leerlingen weten dat je verliefd kunt worden op jongens, op meisjes, niet alleen op jongens of meisjes, iemand met een andere of dezelfde culturele/religieuze achtergrond, iemand met of zonder beperking, ziekte of hulpmiddel, en ze respecteren dat.
- De leerlingen kunnen hun eigen gevoelens rondom verliefdheid en vriendschap uitdrukken in woorden en affectie (iemand lief vinden, kriebels in de buik hebben, compliment geven).

Verliefdheid en verkering (groep 8)

- De leerlingen kunnen omschrijven hoe het voelt om verliefd te zijn.
- De leerlingen kunnen vertellen hoe ze iemand kunnen laten weten dat zij diegene leuk vinden.
- De leerlingen kunnen uitleggen wat je kunt doen als verliefdheid niet wederzijds is.

Beschrijven wat
recht op vrije
partnerkeuze
betekent.

Verschillende soorten relaties (groep 6)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat het recht op vrije partnerkeuze betekent.
- De leerlingen kunnen uitleggen dat er verschillende opvattingen, waarden en normen zijn rondom vrije partnerkeuze, verloveren, trouwen, kinderen krijgen, samenwonen, uithuwelijken en gearrangeerde huwelijken.

Groep 8 les 1.2. Seksualiteit

- Wij weten dat er verschillende visies op seks zijn in de samenleving.
- Wij zien het belang van samen verantwoordelijkheid nemen voor relaties, seksualiteit en zwangerschap.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Intieme relaties (vervolg)

Soorten relaties
(vervolg)

Kenmerken beschrijven van gelijkwaardige en respectvolle partnerrelaties, en van gelijkwaardige man- en vrouw verhoudingen binnen relaties.

Mannen en vrouwen (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat de taak- en rolverdeling per individu, gezin, maatschappij, land en cultuur kan verschillen.
- De leerlingen kunnen uitleggen wat gelijke rechten voor vrouwen en mannen betekenen.
- De leerlingen kunnen hun mening geven over taak- en rolverdeling van vrouwen en mannen en deze onderbouwen.

Groep 7 les 4. Trouwen

- Wij zien het belang van liefde, trouw en communicatie voor een goed huwelijk.
- Wij leren wat een huwelijk vol liefde en trouw inhoudt.

Relatievorming

Verschillende gevoelens laten zien bij vriendschap en liefde.

Vriendschap en verliefdheid (groep 7)

- De leerlingen kennen de begrippen vriendschap, verliefdheid, verkering en liefde.
- De leerlingen kunnen het verschil benoemen tussen vriendschap en verliefdheid.
- De leerlingen kennen het verschil tussen iemand aardig en lief vinden en verliefdheid.
- De leerlingen kunnen hun eigen gevoelens rondom verliefdheid en vriendschap uitdrukken in woorden en affectie (iemand lief vinden, kriebels in de buik hebben, compliment geven).

Groep 7 les 3. Verliefdheid en verkering

- Wij begrijpen het verschil tussen gevoelens van vriendschap en verliefdheid.

Groep 8 les 2. Identiteit en intimiteit

- Wij herkennen verschillende vormen van intimiteit in ons dagelijkse leven.

Verliefdheid en verkering (groep 8)

- De leerlingen kunnen vertellen hoe ze iemand kunnen laten weten dat zij diegene leuk vinden.
- De leerlingen kunnen uitleggen wat je kunt doen als verliefdheid niet wederzijds is.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Intieme relaties (vervolg)

Relatievorming
(vervolg)

Beschrijven dat erin verschillende soorten relaties andere vormen van intimiteit kunnen bestaan.

Vriendschap en verliefdheid (groep 7)

- De leerlingen kennen de begrippen vriendschap, verliefdheid, verkering en liefde.
- De leerlingen kunnen het verschil benoemen tussen vriendschap en verliefdheid.
- De leerlingen kennen het verschil tussen iemand aardig en lief vinden en verliefdheid.
- De leerlingen kunnen hun eigen gevoelens rondom verliefdheid en vriendschap uitdrukken in woorden en affectie (iemand lief vinden, kriebels in de buik hebben, compliment geven).

Verliefdheid en verkering (groep 8)

- De leerlingen kunnen omschrijven hoe het voelt om verliefd te zijn.
- De leerlingen kunnen vertellen hoe ze iemand kunnen laten weten dat zij diegene leuk vinden.
- De leerlingen kunnen uitleggen wat je kunt doen als verliefdheid niet wederzijds is.

Seks, wat is dat? (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat het verband is tussen seksuele gevoelens en gedragingen en tussen liefde en intimiteit.

Groep 7 les 3. Verliefdheid en verkering

- Wij begrijpen het verschil tussen gevoelens van vriendschap en verliefdheid.

Groep 8 les 2 Identiteit en intimiteit

- Wij herkennen verschillende vormen van intimiteit in ons dagelijkse leven.

Groep 8 les 3 Diversiteit

- Wij weten wat de begrippen rondom seksuele diversiteit inhouden.
- Wij oefenen met het verplaatsen in de gevoelens en gedachten van anderen.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Intieme relaties (vervolg)

Soorten relaties

Verschillende manieren beschrijven om veilig contact te leggen (online en offline).

Internetvrienden (groep 8)

- Leerlingen kunnen voorbeelden geven van de leuke en minder leuke kanten van internet en social media.
- Leerlingen kunnen uitleggen waarom je zorgvuldig moet omgaan met het plaatsen van persoonlijke gegevens/foto's op social media en internet.
- Leerlingen kunnen vertellen aan wie ze hulp kunnen vragen als het online misgaat.
- Leerlingen kunnen elkaar tips geven om media-wijs met social media en internet om te gaan.

Internet en social media (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen hoe zij veilig contact kunnen leggen en onderhouden via online media.
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe zij online onveilige situaties kunnen herkennen en hoe zij vervolgens moeten handelen.
- De leerlingen kennen het begrip en de gevolgen van sexting en weten dat het doorsturen van naaktbeelden zonder toestemming verboden is.

Groep 7 les 3. Verliefdheid en verkering

- Wij zien de waarde van vriendschap en het belang van trouw.
- Wij kunnen verwoorden wat we belangrijk vinden in vriendschap.

Groep 8 les 2 Identiteit en intimiteit

- Wij weten dat je je op verschillende manieren kunt presenteren.
- Wij zien het belang van intimiteit en vriendschappen.
- Wij herkennen kenmerken van goede vriendschappen.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Voortplanting, gezinsvorming en anticonceptie

Voortplanting,
gezinsvorming
anticonceptie

Uitleggen hoe de
menstruatiecyclus
verloopt.

Het verband
beschrijven tussen
menstruatie/
zaadlozing en
vruchtbaarheid

Uitleggen dat als
je vruchtbaar bent,
je door te vrijen
zwanger kunt raken.

Meisjes in de puberteit (groep 7)

- Leerlingen kunnen uitleggen hoe de menstruatiecyclus verloopt en wat je als meisje kunt doen als je menstrueert.

Meisjes in de puberteit (groep 7)

- Leerlingen kunnen uitleggen hoe de menstruatiecyclus verloopt en wat je als meisje kunt doen als je menstrueert.

Jongens in de puberteit (groep 7)

- Leerlingen kunnen uitleggen wat een zaadlozing is en wanneer meiden zwanger kunnen raken.

Voortplanting (Groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen wanneer en hoe een vrouw zwanger kan worden.

Voortplanting (Groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen wanneer en hoe een vrouw zwanger kan worden.

Veilig vrijen (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen hoe je veilig moet vrijen om zwangerschap en soa's te voorkomen.

Groep 7 les 2. Van meisje tot vrouw

- Wij maken kennis met de menstruatiecyclus.

Groep 7 les 1. Van jongen tot man

- Wij kennen de biologische veranderingen in de ontwikkeling van jongens.
- Wij zijn bekend met de woorden die horen bij de veranderingen in de puberteit.

Groep 7 les 2. Van meisje tot vrouw

- Wij kennen de biologische veranderingen in de ontwikkeling van meiden.
- Wij maken kennis met de menstruatiecyclus.

Groep 7 les 5. Intimiteit en geslachtsgemeenschap

- Wij weten dat seksuele gemeenschap tot bloei komt binnen een huwelijk: een duurzame relatie van liefde en trouw.

Groep 7 les 6. Zwangerschap, geboorte en gezin

- Wij weten wat er gebeurt bij conceptie, zwangerschap en geboorte.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Voortplanting, gezinsvorming en anticonceptie (vervolg)

Voortplanting, gezinsvorming anticonceptie (vervolg)

Beschrijven hoe de bevruchting verloopt en hoe je zwanger kunt raken.

Beschrijven dat er culturele en religieuze verschillen zijn in gedachten over kinderen krijgen, gezinsgrootte, moederschap/vaderschap, geboorteregeling en anticonceptie.

Beschrijven dat je het krijgen van kinderen kunt plannen en uitstellen.

Voortplanting (Groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen wanneer en hoe een vrouw zwanger kan worden.

Voortplanting (Groep 8)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van verschillende gedachten over het krijgen van kinderen, geboorteregeling en anticonceptie in verschillende culturen en religies.

Voortplanting (Groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen wanneer en hoe een vrouw zwanger kan worden.
- De leerlingen kunnen verschillende redenen uitleggen waarom mensen wel of geen kinderen krijgen.

Groep 7 les 6. Zwangerschap, geboorte en gezin

- Wij weten wat er gebeurt bij conceptie, zwangerschap en geboorte.

Groep 8 les 1.2. Seksualiteit

- Wij weten dat er verschillende visies op seks zijn in de samenleving.

Groep 7 les 5. Intimiteit en geslachtsgemeenschap

- In deze les komt het zijdelings aan de orde.

Groep 8 les 1.2. Seksualiteit

- Wij weten wat de begrippen onbedoelde zwangerschap, tienerzwangerschap en abortus inhouden.
- Wij zien het belang van samen verantwoordelijkheid nemen voor relaties, seksualiteit en zwangerschap.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Voortplanting, gezinsvorming en anticonceptie (vervolg)

Voortplanting,
gezinsvorming
anticonceptie
(vervolg)

Beschrijven dat seksueel contact niet alleen bedoeld is voor voortplanting, maar ook voor plezier/genot.

Beschrijven wat je kunt doen als je (nog) geen kind wilt en zwangerschap wilt voorkomen.

Globaal beschrijven welke anticonceptie-middelen er zijn en waar ze verkrijgbaar zijn.

Voortplanting (Groep 8)

- De leerlingen zijn zich ervan bewust dat seksueel contact niet alleen bedoeld is voor voortplanting, maar ook om ervan te genieten.

Veilig vrijen (groep 8)

- De leerlingen zijn zich ervan bewust dat seksueel contact niet alleen bedoeld is voor voortplanting, maar ook om ervan te genieten.

Veilig vrijen (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen hoe je veilig moet vrijen om zwangerschap en soa's te voorkomen.
- De leerlingen kunnen verschillende voorbeelden van onveilige seks beschrijven.
- De leerlingen kunnen uitleggen wat mensen moeten doen als ze onveilige seks hebben gehad.

Veilig vrijen (groep 8)

- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van verschillende vormen van anticonceptie, hoe je deze kunt gebruiken, en waar je ze kan verkrijgen.

Groep 7 les 5. Intimiteit en geslachtsgemeenschap

- Wij weten dat seksuele gemeenschap tot bloei komt binnen een huwelijk: een duurzame relatie van liefde en trouw.
- Wij zien het belang van intimiteit voor ieder mens.
- Wij kennen de wettelijke en psychologische kaders voor geslachtsgemeenschap (liefde, trouw, veilig voelen en vrijwilligheid).

Groep 7 les 5. Intimiteit en geslachtsgemeenschap

- Wij weten wat de Bijbelse kaders zijn voor geslachtsgemeenschap.
- Wij kennen de wettelijke en psychologische kaders voor geslachtsgemeenschap (liefde, trouw, veilig voelen en vrijwilligheid).

Groep 8 les 1.2. Seksualiteit

- Wij zien het belang van samen verantwoordelijkheid nemen voor relaties, seksualiteit en zwangerschap.

Groep 7 les 5. Intimiteit en geslachtsgemeenschap

Komt zijdelings aan de orde.

Groep 8 les 1.2. Seksualiteit

Komt zijdelings aan de orde.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit

Seksualiteit

Verschillende uitingsvormen/ manieren van seksualiteit beschrijven.

Beschrijven wat zelfbevrediging is en welke mythen er bestaan.

Wat is seks? (groep 7)

- Leerlingen kunnen over verschillende opvattingen en gevoelens over seksualiteit vertellen.

Seks, wat is dat? (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat het verband is tussen seksuele gevoelens en gedragingen en tussen liefde en intimiteit.

Je eigen lichaam (groep 8)

- De leerlingen leren om respectvol met zichzelf en hun eigen lichaam om te gaan.
- De leerlingen zijn zich ervan bewust dat plekjes op hun lichaam prettig kunnen voelen om zelf aan te raken.
- De leerlingen kunnen uitleggen in welke situatie (bijvoorbeeld in het openbaar, of bij pijn) het aanraken van het geslachtsdeel niet wenselijk is.

Groep 7 les 5. Intimiteit en geslachtsgemeenschap

- Wij zien het belang van intimiteit voor ieder mens.

Groep 8 les 2. Identiteit en intimiteit

- Wij herkennen verschillende vormen van intimiteit in ons dagelijkse leven.

Groep 7 les 1. Van jongen tot man

- Wij zijn bekend met de woorden die horen bij de veranderingen in de puberteit.
- Wij maken kennis met de waarde van zelfbeheersing.

Groep 7 les 2. Van meisje tot vrouw

- Wij ontwikkelen een positieve houding ten opzichte van ons veranderende lichaam.
- Wij maken kennis met de waarde van zelfbeheersing.

Groep 8 les 2. Identiteit en intimiteit

- Wij herkennen verschillende vormen van intimiteit in ons dagelijkse leven.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksualiteit
(vervolg)

Beschrijven dat seksuele contacten per persoon kunnen verschillen.

Nadenken over je eigen wensen en dat je je eigen tempo in seksuele carrière mag bepalen.

Mijn wensen en grenzen (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat iedereen eigen wensen en grenzen heeft.

Wensen, grenzen & consent (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat de wensen en grenzen van ieder persoon verschillend zijn.
- De leerlingen kunnen uitleggen dat wensen en grenzen van een ander kunnen veranderen per moment of situatie.

Seks, wat is dat? (groep 8)

- Leerlingen kunnen uitleggen dat de seksuele levensloop per persoon verschilt en dat je je eigen tempo bepaalt en je eigen keuzes mag maken.

Groep 8 les 1.2. Seksualiteit

- Wij weten dat er verschillende visies op seks zijn in de samenleving.

Fijn of niet fijn? Wat zou jij doen? (groep 7)

- De leerlingen kunnen bij zichzelf ja-, nee- en twijfelgevoelens herkennen.

Mijn wensen en grenzen (groep 7)

- De leerlingen respecteren hun eigen wensen en grenzen voordat zij ergens mee instemmen.

Wensen, grenzen & consent (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat zij pas iets doen op het gebied van seksueel gedrag als zij dat zelf willen, en daar ook aan toe zijn.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom het

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksualiteit
(vervolg)

Nadenken over je eigen wensen en dat je je eigen tempo in seksuele carrière mag bepalen. (vervolg)

belangrijk is om hun eigen wensen en grenzen te communiceren.

Seks, wat is dat? (groep 8)

- Leerlingen kunnen uitleggen dat seksuele contacten vrijwillig, prettig en gewenst moeten zijn.
- Leerlingen kunnen uitleggen dat de seksuele levensloop per persoon verschilt en dat je je eigen tempo bepaalt en je eigen keuzes mag maken.

Erkennen dat iedereen seksuele gevoelens heeft.

Seks, wat is dat? (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat het verband is tussen seksuele gevoelens en gedragingen en tussen liefde en intimiteit.

Groep 8 les 2. Identiteit en intimiteit

- Wij herkennen verschillende vormen van intimiteit in ons dagelijkse leven.
- Wij begrijpen dat identiteit meerdere componenten heeft.

Beschrijven dat er verschil is tussen seks in de realiteit en seks in de media.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag & social media (groep 8)

- De leerlingen begrijpen hoe ze veilig en mediawijs kunnen omgaan met internet en social media.
- De leerlingen begrijpen dat naaktbeelden in (online) media niet de realiteit laten zien en bedoeld zijn voor volwassenen. Ze kennen de regels, afspraken en mogelijke wettelijke gevolgen rondom sexting misbruik en het doorsturen van naaktbeelden.

Groep 8 les 4. Online

- Wij oefenen met kritisch nadenken over seksuele content.
- Wij weten het verschil tussen liefde en lust.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksualiteit
(vervolg)

Beschrijven dat er
verschillen zijn in
seksuele oriëntatie
(lesbisch, homo, bi).

Beschrijven
dat er culturele
en religieuze
verschillen zijn
in het aangaan
van (seksuele)
contacten.

Vriendschap en verliefdheid (groep 7)

- De leerlingen weten dat je verliefd kunt worden op jongens, op meisjes, niet alleen op jongens of meisjes, iemand met een andere of dezelfde culturele/religieuze achtergrond, iemand met of zonder beperking, ziekte of hulpmiddel, en ze respecteren dat.

Verliefdheid en seksuele oriëntatie (groep 8)

- De leerlingen weten dat iedereen, ongeacht seksuele oriëntatie, dezelfde rechten heeft (om samen te wonen, te trouwen, kinderen te krijgen).
- De leerlingen kunnen voorbeelden noemen van discriminatie op grond van seksuele oriëntatie.
- De leerlingen kunnen de begrippen seksuele oriëntatie, seksuele diversiteit, hetero, homo, lesbisch, gay, bi, bi+, pan en queer uitleggen.
- De leerlingen leggen uit wat ze kunnen doen als ze te maken krijgen met negatief gedrag vanwege iemands seksuele oriëntatie en kunnen hier ook naar handelen.

Mijn wensen en grenzen (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat iedereen eigen wensen en grenzen heeft.

Groep 8 les 2. Identiteit en intimiteit

- Wij begrijpen dat identiteit meerdere componenten heeft.
- Wij weten het verschil tussen 'seks' en 'gender'.

Groep 8 les 3. Diversiteit

- Wij leren om mensen met een andere gerichtheid of een andere mening niet te veroordelen, maar te accepteren en te respecteren.
- Wij weten wat de begrippen rondom seksuele diversiteit inhouden.
- Wij weten dat er in de maatschappij en onder christenen verschillend wordt gedacht over seksuele diversiteit.

Groep 8 les 3. Diversiteit

- Wij weten dat er in de maatschappij en onder christenen verschillend wordt gedacht over seksuele diversiteit.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn

Het verschil benoemen tussen veilige en onveilige seks.

Gevolgen van onveilige seks (soa en ongewenste zwangerschap) benoemen.

Veilig vrijen (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen hoe je veilig moet vrijen om zwangerschap en soa's te voorkomen.
- De leerlingen kunnen verschillende voorbeelden van onveilige seks beschrijven.

Voortplanting (Groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen wanneer en hoe een vrouw zwanger kan worden.
- Veilig vrijen (groep 8)
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe je veilig moet vrijen om zwangerschap en soa's te voorkomen.
 - De leerlingen kunnen verschillende voorbeelden van onveilige seks beschrijven.
 - De leerlingen kunnen uitleggen wat mensen moeten doen als ze onveilige seks hebben gehad.

Groep 7 les 5. Intimiteit en geslachtsgemeenschap

- Wij weten dat seksuele gemeenschap tot bloei komt binnen een huwelijk: een duurzame relatie van liefde en trouw.
- Wij weten wat de Bijbelse kaders zijn voor geslachtsgemeenschap.
- Wij kennen de wettelijke en psychologische kaders voor geslachtsgemeenschap (liefde, trouw, veilig voelen en vrijwilligheid).

Groep 7 les 5. Intimiteit en geslachtsgemeenschap

- Wij weten wat de Bijbelse kaders zijn voor geslachtsgemeenschap.
- Wij kennen de wettelijke en psychologische kaders voor geslachtsgemeenschap (liefde, trouw, veilig voelen en vrijwilligheid).

Groep 8 les 1.2. Seksualiteit.

- Wij weten wat de begrippen onbedoelde zwangerschap, tienerzwangerschap en abortus inhouden.

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn
(vervolg)

Het verschil tussen gewenste en ongewenste, vrijwillige en onvrijwillige contacten, handelingen en opmerkingen benoemen.

Fijn of niet fijn? Wat zou jij doen? (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen hoe zij kunnen zien of merken dat een ander iets niet wil.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom het niet oké is om iemand te dwingen of over te halen.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom iets doen zonder consent grensoverschrijdend is.

Mijn wensen en grenzen (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat wensen en grenzen zijn.

Wensen, grenzen & consent (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat consent is, en dat dit wederzijds, herhaald en veranderlijk is.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat volwassenen nooit iets seksueels met kinderen mogen doen.
- De leerlingen kunnen ongewenste en seksueel getinte situaties herkennen, zoals ongewenste aanrakingen, gedwongen handelingen of het delen van beelden.
- De leerlingen kunnen in verschillende situaties herkennen en omschrijven wanneer er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel misbruik.
- De leerlingen kunnen inschatten of een situatie veilig of onveilig is.

Groep 7 les 5. Intimiteit en geslachtsgemeenschap

- Wij weten dat seksuele gemeenschap tot bloei komt binnen een huwelijk: een duurzame relatie van liefde en trouw.
- Wij weten wat de Bijbelse kaders zijn voor geslachtsgemeenschap.
- Wij kennen de wettelijke en psychologische kaders voor geslachtsgemeenschap (liefde, trouw, veilig voelen en vrijwilligheid).

Groep 7 les 7. Niet alles is normaal

- Wij herkennen de dynamieken rondom seksueel misbruik.

Groep 8 les 5. Seksueel misbruik

- Wij leren de betekenissen van woorden en begrippen die bij seksueel misbruik horen, zoals: aanranden, verkrachten, incest en dergelijke.

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn (vervolg)

Het verschil tussen gewenste en ongewenste, vrijwillige en onvrijwillige contacten, handelingen en opmerkingen benoemen. (vervolg)

- De leerlingen kunnen seksueel grensoverschrijdend gedrag dat bij een ander gebeurt herkennen.
- De leerlingen kunnen uitleggen dat je aan de buitenkant of online niet kunt zien of iemand een pleger is van seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- De leerlingen kunnen uitleggen dat het nooit hun schuld is als iemand over hun grens gaat, en weten wat victim blaming betekent.
- De leerlingen begrijpen en accepteren dat seksueel grensoverschrijdend gedrag nooit de schuld is van het slachtoffer.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag & social media (groep 8)

- De leerlingen kunnen laten zien hoe ze respectvol en steunend met elkaar omgaan.

Verschillende vormen van seksuele grensoverschrijding en de gevolgen hiervan op korte of lange termijn beschrijven.

Fijn of niet fijn? Wat zou jij doen? (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen waarom het niet oké is om iemand te dwingen of over te halen.
 - De leerlingen kunnen uitleggen hoe iemand zich kan voelen als die wordt gedwongen of overgehaald.
 - De leerlingen kunnen uitleggen wat zij zelf zouden voelen als iemand hen dwingt of overhaalt.
 - De leerlingen kunnen uitleggen waarom iets doen zonder consent grensoverschrijdend is.
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag (groep 8)
- De leerlingen kunnen uitleggen dat volwassenen

Groep 7 les 7. Niet alles is normaal

- Wij herkennen de dynamieken rondom seksueel misbruik.
- Wij zijn ons bewust van het bestaan van seksueel misbruik.

Groep 8 les 5. Seksueel misbruik

- Wij leren de betekenissen van woorden en begrippen die bij seksueel misbruik horen, zoals: aanranden, verkrachten, incest en dergelijke.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn (vervolg)

Verskillende vormen van seksuele grensoverschrijding en de gevolgen hiervan op korte of lange termijn beschrijven. (vervolg)

- nooit iets seksueels met kinderen mogen doen.
- De leerlingen kunnen ongewenste en seksueel getinte situaties herkennen, zoals ongewenste aanrakingen, gedwongen handelingen of het delen van beelden.
 - De leerlingen kunnen in verschillende situaties herkennen en omschrijven wanneer er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel misbruik.
 - De leerlingen kunnen inschatten of een situatie veilig of onveilig is.
 - De leerlingen kunnen seksueel grensoverschrijdend gedrag dat bij een ander gebeurt herkennen.
 - De leerlingen kunnen uitleggen dat je aan de buitenkant of online niet kunt zien of iemand een pleger is van seksueel grensoverschrijdend gedrag.
 - De leerlingen kunnen uitleggen dat het nooit hun schuld is als iemand over hun grens gaat, en weten wat victim blaming betekent.
 - De leerlingen begrijpen en accepteren dat seksueel grensoverschrijdend gedrag nooit de schuld is van het slachtoffer.
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag & social media (groep 8)
- De leerlingen herkennen welke online situaties veilig of onveilig zijn.
 - De leerlingen begrijpen dat seksueel grensoverschrijdend gedrag nooit hun eigen schuld is.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn
(vervolg)

Manieren benoemen
om onveilige of
ongewenste seks te
voorkomen.

Fijn of niet fijn? Wat zou jij doen? (groep 7)

- De leerlingen zijn in staat om signalen van een ander op te vangen en hier passend op te reageren.
- De leerlingen zijn in staat om hun gedrag te stoppen als er geen consent is.
- De leerlingen zijn in staat om hun gedrag te stoppen als iemand aangeeft iets niet te willen.
- De leerlingen kunnen omgaan met gevoelens van teleurstelling wanneer iemand 'nee' zegt, en weten hoe zij daarop kunnen reageren.

Mijn lijf is van mij (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen dat hun lichaam van henzelf is, en dat niemand hen zonder toestemming mag aanraken, of bloot foto's of video's mag maken of delen.
- De leerlingen begrijpen en accepteren dat niemand hen mag dwingen om iets seksueels te doen.
- De leerlingen begrijpen dat het soms niet lukt om eigen wensen en grenzen aan te geven.

Wensen, grenzen & consent (groep 8)

- De leerlingen begrijpen en accepteren dat zij moeten stoppen als iemand iets niet wil, en dat zij niemand mogen dwingen.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom het belangrijk is om te stoppen als iemand geen 'ja' zegt, en positief kunnen omgaan met een afwijzing.

Groep 7 les 5. *Intimiteit en geslachtsgemeenschap*

- Wij weten wat de Bijbelse kaders zijn voor geslachtsgemeenschap.
- Wij kennen de wettelijke en psychologische kaders voor geslachtsgemeenschap (liefde, trouw, veilig voelen en vrijwilligheid).

Groep 7 les 7. *Niet alles is normaal*

- Wij herkennen de dynamieken rondom seksueel misbruik.
- Wij zijn ons bewust van het bestaan van seksueel misbruik.

Groep 8 les 1.2. *Seksualiteit*

- Wij weten wat de begrippen onbedoelde zwangerschap, tienerzwangerschap en abortus inhouden.

Groep 8 les 5. *Seksueel misbruik*

- Wij oefenen met weerbaarheid door nee-gevoelens te herkennen en te benoemen.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn (vervolg)

Manieren benoemen om onveilige of ongewenste seks te voorkomen. (vervolg)

- De leerlingen kunnen laten zien hoe zij consent verbaal en non-verbaal kunnen toepassen.
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe je veilig moet vrijen om zwangerschap en soa's te voorkomen.
- De leerlingen kunnen verschillende voorbeelden van onveilige seks beschrijven.

Hulp vinden bij ongewenste of onveilige seksuele contacten, aanrakingen, handelingen.

Mijn wensen en grenzen (groep 7)

- De leerlingen begrijpen waarom het belangrijk is om met iemand te praten over een situatie waarin zij een niet-oké-gevoel hebben.
- De leerlingen beseffen dat zij hulp mogen vragen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag of een niet-oké-gevoel.
- De leerlingen kunnen met anderen communiceren over situaties waarin zij een niet-oké-gevoel hebben gehad.

Mijn lijf is van mij (groep 7)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat een niet-oké-gevoel is, hoe dit kan aanvoelen en wat zij ermee kunnen doen.
- De leerlingen kunnen bij zichzelf ja-, nee- en twijfelgevoelens herkennen, en weten met wie zij hun twijfels kunnen bespreken.

Groep 7 les 7. Niet alles is normaal

- Wij begrijpen waarom het moeilijk kan zijn te vertellen over seksueel misbruik.

Groep 8 les 5. Seksueel misbruik

- Wij oefenen met een houding van hulpvaardigheid richting anderen.
- Wij oefenen met het inleven in de situatie en gevoelens van anderen.
- Wij oefenen met weerbaarheid door nee-gevoelens te herkennen en te benoemen.

Groep 8 les 6. Hulp vragen

- Wij weten wat we het beste kunnen doen als seksueel misbruik dreigt of als het daadwerkelijk heeft plaatsgevonden.
- Wij kennen de taak en de functie van vertrouwenspersonen en van stichting Chris.
- Wij oefenen met een houding van hulpvaardigheid.

Kriebels in je buik

Kriebels in je buik

Wonderlijk gemaakt

Seksualiteit (vervolg)

Seksuele gezondheid en welzijn (vervolg)

Hulp vinden bij ongewenste of onveilige seksuele contacten, aanrakingen, handelingen. (vervolg)

Seksueel grensoverschrijdend gedrag & social media (groep 8)

- De leerlingen weten wat zij kunnen doen bij online seksueel misbruik of bedreigende situaties.
- De leerlingen weten waarom, waar en hoe zij hulp kunnen krijgen (zoals bij Hulplijn Offlimits, de Kindertelefoon of het CSG).
- De leerlingen kunnen laten zien hoe ze respectvol en steunend met elkaar omgaan.
- De leerlingen begrijpen dat seksueel grensoverschrijdend gedrag nooit hun eigen schuld is.

Veilig vrijen (groep 8)

- De leerlingen kunnen uitleggen wat mensen moeten doen als ze onveilige seks hebben gehad.

- Wij onderscheiden kenmerken van een betrouwbare persoon of hulpverlener.

Om enkele redenen heeft stichting Zorg voor Seksualiteit niet meegedaan aan de vergelijking. Een daarvan is omdat haar lesmethode Veiligwijs wordt herzien. De inhoud, opzet en volgorde van de nieuwe methode zal iets gaan verschillen met die van de huidige. Wel zullen alle nodige thema's aan bod blijven komen. In de nieuwe versie zal nog meer aandacht zijn voor goede zelfzorg, wensen en grenzen, gelijkwaardigheid, veilig opgroeien en veilige relaties.